

ALESSANDRO MANZONI, *I Promessi Sposi. Storia Milanese del Secolo XVII*, (Nişanlılar. XVII. yüzyıl Milano tarihi), Milano 1985 (satışa verilışı Ocak 1986) 473 sayfa. A cura di Giorgio De Rienzo. Illustrazioni (resimlendirenler) Nino e Silvio Gregori. Introduzione di Luigi Santucci. Milano'daki Paoline yayınevi. Ederi 45.000 liret'dir.

Roman için günümüzün tarihi, tarih için de geçmişin romanıdır diyen bir söz, edebiyat dünyasında pek yaygındır. Roman kavramının edebiyat akımları içine girip de insan ruh, düşünce, his ve sair görüntülerinin yansıtılmasından sonra, geniş bir okur kitlesi de meydana getirilmiş, bu sayede insanların okumaya duydukları ihtiyaç çoğalmıştı. Buna paralel olarak da tarih ile romanı birleştiren kişiler de yetişmiştir ki, tarihsel roman gibi değişik bir akım edebiyatı etkisi altına almıştı. Olayların, tek bir hayal dünyasında değil de belirli çevrelerde geçtiğini göstermesi yanında, roman kahramanlarının nasıl olması gerektiği de yazan tarafından değişik yorumlanmış, bu sayede yazan da kendi içinde bulunduğu ortamı anlatma yolunu seçmişti. Hatta daha ileri gidilerek belirli kahramanlık olaylarının, erdemleri yansıtan davranışları açıklayan ve romanlarda anlatan kişiler yetişmişti. Konumuz edebiyat tarihi için değil, tarihsel romanın özelliği ve bunun insanlar tarafından nasıl yorumlandığını belirten kıymetli bir eserdir.

İtalyan edebiyatının en seçkin şair ve nesir yazarları arasında özel bir yer tutan Alessandro Manzoni (1785-1873) kaleme aldığı Nişanlılar adlı romanını tarihsel bir ortam içine koymakla, hem belirli bir olayın gelişmesini yansıtmış, bu arada roman kahramanlarına da özel bir karakter kazandırmıştır. Olay 17'nci, yüzyılda geçer. Milano kentini etkisi altına alan veba salgını sırasında bölgenin içine düştüğü kötü durumu çizerken, bu hastalığın adeta canlı bir resmini de ortaya koyar. Bununla beraber roman kahramanları olayların can alıcı kısmıdır. Zor duruma düşen bir işçinin evlenmek istediği zaman kaba güçlerin engellemeğe kalkışma çabaları sırasında olaya karışan kişilerin tutumu ile insanların ruh ve mücadele yetenekleri üzerinde durur. Romanın özeti elbette bu kadar değildir, fakat esas üzerinde durmak istediğim, eserin yayını için yapılan çabalardır.

A. Manzoni eserini önce 1821 yılında kaleme aldı. Fakat üslup olarak beğenmedikten sonra tekrar yazdı ve son şekli ile 1840 yılında tamamlandı. Bu tarihte Luigi Sacchi adında Milano'lu bir ressam ve hakkâk çağının resimlerini koyduğu gibi, 1840-1842 yılları arasında da Francesco Gonin adlı başka bir ressam tarafından da resimlenip satışa verildi. Şimdi kitap piyasasında yüksek fiyatlarla satılan bu eserlerden sonra çeşitli kişiler bu görkemli kitabı resimlendirdiler. Görebildiklerim şu kişilerin yaptıkları yayınlardır: Gaspare de Fiore, Roma 1957 - Pierino da Terriolo, Bergamo 1981 - Giogio de Chirico, Milano 1981, 3 cilttir. Bunlardan başka çeşitli edebiyat tarihi araştırmacıları eserin her bir satırını yorumlayıp yeni yeni yayınlar meydana getirdiler ki iki sayısını çıkarmak olanaksızdır. Romanın liselerde örnek metin olarak okutulmasının da kitap piyasasında geniş bir yer tut-

tuğunu da belirtmeliyim. 1983-1985 yılları arasında doğumunun 200. yılı vesilesiyle de Manzoni üzerinde çok yayın yapıldı ve eserde geçen sözcükler fişlenmeden de öte, bilgisayara verilmek suretiyle bir işleme tâbi tutuldu. Bu durumda çağdaş bilimsel yenilikler, klâsik eserleri de incelemede araştırmacılara yol göstermeğe başlamıştır. Dante Alighieri'nin *Kutsal Komedya* adındaki devasa eseri de 1965 yılında IBM makinalarına verilmek suretiyle içinde geçen bütün sözcük ve kavramlar bir kez daha incelendi. Diğer eserlerden hangisinin bilgisayara verildiği hakkında haberim olmadı.

Elimizdeki yayın da sayısız yorumlara bir tanesini daha katmakta ve basım da güzel bir kağıda iyi bir baskı ile gerçekleştirilerek, okuyanları hem düşünce hem his bakımından canlı tutmaktadır. Fakat en önemli tarafı da hiç şüphesiz resimlendirilmesidir. İki kardeş sanatçı eliyle yaratılan tablolar kendilerinden öncekilere bir yenilik getirmektedir. Daha önce yapılanlarda tarih ortamı ön plânda bulunurdu. Şimdi ise insanların çehreleri daha belirgin bir hale getirilerek, âdeta Rönesans dönemi resmi canlandırmaktadır. Kişilerin ruhsal ve sosyal durumlarını da yansıtan tablolar bazan bütün bir sayfayı kaplamakta, bazan geleneksel bir tutum olan tek figürü benimsemiştir. Büyük tabloların hepsi renkli, küçük olanlar da siyah-beyazdır.

Her bir bölümün başma konan büyük harfler geleneksel bir tutumun uzantısıdır. Kitabın insanlık hizmetine girmesinden, hemen sonra büyük harf konusuna çok önem veren İtalyan basımcılar, sonra yüzyıllarca yayınladıkları kitaplarda da bir güzellik vermek için tutumu unutturmadılar. Basımevlerinin tam otomatik sisteme geçtiği çağımızda geleneklere bağlılık ve daha doğrusu gelenekle yeniliği birleştirmek sanatçılara düşen bir görevdir. Bir bu örnek bile sanat yuvası olarak tanıdığımız İtalya'da sanatçıların yaratıcılığı ve geliştiriciliğine örnektir.

Alessandro Manzoni tarihe çok önem veren bir edebiyat adamı idi. En önemli konularını tarihten almıştı. Napolyon Bonapart'ın ölüm haberini alır almaz "15 Mayıs" adlı devasa şiirini kaleme almıştı. Piyeslerinde de tarih önemli bir yer tutar. Şimdi elimizde bulunan bu romanda da tarih çok büyük bir yer kapsar. Bunu da kaleme aldığı sunuş kısmında da tarih ilmini göklere çıkarmakla gösterir. Romanını yazarken XVII. yüzyıla ait bir yazmadan yararlandığını söylemekte ve bütün eserde "elimizdeki yazma şöyle anlatılır" cümlesini sıkça kullanmaktadır. İlk satırında da şöyle der: "Tarihi, zamana karşı soylu bir savaş olarak sayabiliriz. Çünkü yılların elinde bulunan tutsakları, hatta bir ceset getirilmiş insanları çağırır, yaşama döndürür. Tetkikten geçirdikten sonra tekrar savaşa sürer." Bu satırları 1821 yılında kaleme aldığı ilk yayında şöyle sunmuştu: "Tarih, ölüme karşı soylu bir savaştır denilebilir. Çünkü mezara konan ölü yılları tekrar geri çağırır, onları yeniden inceledikten sonra bir daha savaşa emrini verir." Bir tek bu örnek bile Manzoni'nin tarihe verdiği önemi yansıtır. Bu yeteneğe bir de üslup başarısı eklenince, her zaman için elde tutulacak bir metin meydana getirmiştir. Ondan sonra gelenler de bu güzel yadigarı yaşatmak için ellerinden geleni yaptılar. İşte bir tanesi de bu kitaptır.

Manzoni üzerine yapılan çalışmaları düzenli bir şekilde izlemek için Milano'da bir merkez meydana getirildi. Centro Nazionale Studi Manzoniiani diye adlandırıldı.

lan bu merkez, yayınladığı bülten (bolletino) sayesinde müellif hakkında yapılan inceleme, makale, toplantı ve en önemlisi metin yayınlarını kısa bir zaman sonra haber vermektedir. İtalyanlar ayrıca Dante ve Boccaccio gibi çağları aşarak günümüzde bile özgünlüklerini koruyan fikir ve edebiyat adamları için araştırma merkezleri meydana getirdiler, özel dergiler tahsis edip sürekli olarak yayınlıyorlar. Böylece yayın dünyası da canlı tutulduğu gibi, bu kişiler üzerinde araştırma yapmak isteyenler kısa zaman içinde zengin malzemeye kavuşmaktadırlar. Böyle güzel bir davranışı ülkemizde de başlatmak için bir 'Evliya Çelebi' veya 'Kâtib Çelebi' enstitüsü kurulabilir. Yapılan araştırmaları toplayabileceği gibi, eserlerini doğru metinler halinde yayınlamasını terbiye edebilir ve hatta ilerde çalışma yapacaklara da iyi bir birikim sağlayabilir. Bu temennimizi yazmağa neden olan eseri, alanında seçkin bir örnek olarak anımsayacağız.

Doç. Dr. MAHMUT H. ŞAKİROĞLU